

Malý, opravdu malý literární průvodce po ekosystémových službách

S publikacemi o ekosystémových službách se roztrhl pytel. Průkopnická studie R. Costanzy a kol. je přístupná na www.uvm.edu/giee/publications/Nature_Paper.pdf. Výťah z ní včetně základních grafů jsme zařadili jako přílohu do Státního programu ochrany přírody a krajiny ČR (Mlčoch a kol., MŽP, Praha 1998).

Rozhodně si přečtete některý z výstupů projektu *Hodnocení ekosystémů na začátku tisíciletí (Millennium Ecosystem Assessment, MA)*. Všechny jsou na www.maweb.org. Protože čítají přes 3 000 stran, shrnuli autoři nejdůležitější závěry do publikace *Ecosystems and human well-being: General synthesis*. Česky vydalo Centrum pro otázky životního prostředí UK Praha a je na www.czp.cuni.cz.

Souhrn projektu komentovali B. Moldan a kol. (Zpravodaj MŽP, 16, 5, 22-26, 2006, Vesmír 87, 22-25, 2008), T. Hák a D. Vačkář (EKO, 19, 3, 5-9, 2008) a autor článku (Ochrana přírody 62, 3, 31-33, 4, 25-27, 2007, Živa, 56, i-iii, 2008 a EKO, 20, 3, 11-14, 2009).

Přestože jsme opakovaně jednali s Evropskou komisí o zapojení do MA, činovníci Generálních ředitelství pro životní prostředí a pro výzkum odmítli s tím, že projekt není důležitý ani perspektivní. Uvedené zaváhání se bruselský úřad snaží napravit podporou rozsáhlé iniciativy UNEP (Programu OSN pro životní prostředí) zahájené v březnu 2007 na základě rozhodnutí vrcholných představitelů 13 ekonomicky nejvýznamnějších států světa a nazvané *Ekonomika ekosystémů a biodiverzity (The Economics of Ecosystems and Biodiversity, TEEB)*. Cílem velkoryse pojatého záměru je upozornit na přínosy, které lidem poskytuje biologická rozmanitost, a představit současně znalosti přírodních věd, ekonomie a politologie, které by podpořily praktickou péči o přírodu. Obdobně jako MA vydal TEEB několik vysoce informativních zpráv (<http://www.teebweb.org>). Český překlad průběžné syntetické zprávy je také možné získat na internetu.

Jan Plesník

Plné znění na www.casopis.veronica.cz

O české krajině při výuce dějepisu

Lokoč, R., Lokočová, M.: *Vývoj krajiny v České republice*. Lipka – Školské zařízení pro environmentální vzdělávání, Brno 2010, 86 s.

Kulturní krajina je nejvěrnějším obrazem činnosti milionů lidí, kteří ji po staletí, či dokonce tisíciletí svou usilovnou prací přetvářeli a nadále přetvářejí. Krajina se sice neustále mění, ale její starší vrstvy nikdy nezmizí zcela beze stop. Česká krajina je upřímnější než většina našich historických památek, které díky svým romantickým úpravám hodně ztratily na své vypovídací hodnotě. Historici preferují písemné dokumenty, z nichž se dozvídají konkrétní jména, přesná data a mnohé další podrobnosti. Studium vývoje krajiny mnohdy přenechávají jiným a učitelé dějepisu je v tom napodobují. Důraz kladou na popis historických událostí, na rozbor jejich společenských, politických, hospodářských či kulturních příčin a následků. Jen málokdy se ve výuce věnují tomu, jak se krajina v jednotlivých obdobích měnila, a ještě méně si všimají toho, jak zpětně působila na lidskou společnost.

Pochopili by žáci lépe skutky našich předků, kdyby měli představu, v jaké krajině se odehrály? Byla důležitější bitva na Moravském poli, nebo zakládání královských měst? Proč se nezdařil pokus o založení královského města na Českolipsku? Co vše způsobilo a dodnes způsobuje odlesnění středních poloh v Čechách a na Moravě? Můžeme si položit mnoho otázek, které spojují historické události, současnost a krajinu. Nebude vždy snadné na ně najít odpověď a žákům podat jasné vysvětlení. Učitelům dějepisu a nejenom jim by v tom mohla pomoci útlá knížka o vývoji české krajiny. Vydala ji brněnská Lipka a www.lipka.cz ji představuje jako výukový materiál. Současně s knihou vzniklo i pět plakátů a pět puzzle, na nichž jsou zachycena nejdůležitější období proměn české krajiny; k jejich vytištění zatím nedošlo, ale můžete je najít na www.lowaspol.cz.

Autoři svou knihu člení na úvod a pět kapitol pojednávajících o hlavních obdo-

bích, kdy naše krajina procházela rychlými a zcela zásadními změnami (neolitická revoluce, středověká kolonizace, období baroka, průmyslová revoluce, období socialismu). Každá kapitola je dále dělena do podkapitol, v nichž jsou čtenáři nejprve přiblíženy širší souvislosti zahrnující nejdůležitější změny ve společnosti, charakter sídel a postupy užívané v zemědělství, pozornost je zaměřena i na řemesla a průmyslovou výrobu. Poslední podkapitola je vždy věnována změnám v krajině. Orientace v textu je velmi snadná, neboť výše popsané schéma pěti (výjimečně čtyř) podkapitol se v celé knize důsledně opakuje. Informace jsou předkládány v hutné podobě neředěné zbytečně mnoha podrobnostmi, po stránce odborné je text psán velmi dobře. Vzhledem k omezenému rozsahu publikace nelze očekávat, že postihne celou problematiku v plné šíři a hloubce, spis podává čtenáři pevný základ pro další studium proměn české krajiny.

Všechny ilustrace v knize, její celková grafická podoba a rovněž všechny plakáty a puzzle jsou dílem Miroslavy Kolářové Šulcové. Nápad vytvořit z jednoduchých piktogramů složitě komponované celky je výtvarně zajímavý, knihu oživuje, ale pro výukový materiál určený žákům se nehodí, neboť mu porozumí jen s obtížemi. Jednoznačný a zcela konkrétní obsah má pouze obrázek základních typů plužin, který má současně jako jediný náležitě vysvětlivky. Plakáty a puzzle jsou doplněny shrnutím nejdůležitějších poznatků, ale tyto texty jsou pro žáky zbytečně dlouhé. U knihy mě zarazí skutečnost, že z celkového počtu 86 stran je 11 zcela prázdných a řada dalších poloprázdných. Promyšleným přeskupením textu a ilustrací se tomu jistě dalo zabránit.

Přes uvedené nedostatky představuje kniha dobrý počín. Velmi oceňuji, že se obrací na učitele dějepisu, kteří často mívají k environmentální výchově dosti rezervovaný postoj. Může je přivést k poznání, že také environmentální příčiny výrazně ovlivňovaly naši historii – a ta je klíčem k porozumění naší současnosti.

Vítek Urban
učitel gymnázia a koordinátor EVVO